

קרן זרה בחושר אור לישרים

מתורתו של צדיק אביר ועקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת הש"ת שנלקטו מכל ספריו הק'

חשיבות הדיבור ושמירת הפה

דבר אל בני ישראל איש כי יפלא נדר בערך נפשית לה' (ויקרא כז ב). יש לדקדק אמאי קאמר פי יפלא, היה לו לומר 'איש כי ידר נדר' כמו שאמר בפרשת מטות (במדבר לו א). ואפשר לרמז, דהנה אמור יאמרו האדם מה חיוב ומה פנים יש בדברים בעלמא, עד שיהיה האדם נלכד באמרי פי, ואם נדר יתחייב, מה מועיל הדבר פיון שאין בו ממש, בשלמא המעשה אשר יעשה יתחייב עליו, אבל הדבור מה ממש יש בדברים. לזה באה התורה לגלות לנו עקרון של דברים ושרשם, דהדבור שאדם מוציא מפיו יש בו ממש גדול לאין קץ ועושה פעולה גדולה למעלה, בין טוב ובין רע. והוא, דמה שמוזל האדם בדבור ואומר שאין בו ממש, משום דהוי דבר שאינו נתפש, וזה גורם להאדם מחמת גסות החמר שרבה עליו ואינו מרגיש רק בדבר הנפש:

אכן דבר גדול נתן הקדוש ברוך הוא בין עינינו, שבו נכר שהדבור דבר גדול ויש בו ממש, והם הנפשות שנתן הקדוש ברוך הוא בקרבנו, והם רוחניות דבר שאינו נתפש כלל, והממשות שיש בנפשות הוא ממש העקרי, והגוף שנגא לאינו אדם שיש בו ממש, הוא שאין בו ממש, וכמו שהנפשות דבר שאינו נתפש, ורוחני, וממש גדול בהם, גם הדבור כן, ומן הנפשות תקיש לדבור:

וזהו שאמר איש כי יפלא נדר, דהינו שיתפלא בעיניו ענין הנדר, ואומר הלא דבור בעלמא הוא דבר שאין בו ממש, ואיך אני אתחייב עליו. לזה אמר בערך נפשית, כלומר הערך הדבור עם הנפשות, והרי עינינו רואות שהנפשות דבר רוחני שאין בו ממש, ומקמשם הוא הפמש, הוא הדין הדבור. לכן הזהר בדבור, ומכל שכן בנדרים ושבועות, 'כי לא דבר ריק הוא' (דברים לב מז):

(פיתוחי הותם פרשת בחוקתי)

זכה הצדיק נוטל גם את חלק הרשע בגן עדן

ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו ימים תהיה גאלתו. ואם לא יגאל עד מלאות לו שנה תמיתה וקם הבית אשר בעיר אשר לו חמה לצמיתת לקנה אתו לדירתיו לא יצא ביבול (ויקרא כה כט-ל). אפשר לרמז, במה שאמר רבותינו זכרונם לברכה (הגיה טו), דאם זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, ואם נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חברו בגיהנם, והנה זה הענין מחיי האדם, נכתב ונתתם בספר, פלוני נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, וכמו שפרשו המפרשים, על מאמר (ראש השנה טז) שלשה ספרים נפתחים בראש השנה, של צדיקים גמורים ונתתם לאלתר לחיים, ושל רשעים גמורים ונתתם לאלתר [למיתה]. ומקשים, והא קא חזינן כמה צדיקים מתים בתוך שנתן, וכמה רשעים מאייכים שנים רבות, ותרצו המפרשים זה, דהכונה היא על חיים של אותו עולם ועל המיתה של אותו עולם, דאינו נקרא חי, רק מי שזוכה לעולם החיים, ואינו נקרא מת, רק מי שמת ונאבד זכרו מעולם החיים, והנה פשוט הוא, דאף על פי שנתב הצדיק לחיים ונתב הרשע למיתה, אם חס ושלום סרח הצדיק חוזר ונתב למיתה, ואם חזר הרשע בתשובה חוזר ונתב לחיים, וזה יהיה עד שעת המיתה, היא עקר החתימה. והכא נמי, מי שנתב לו בחייו שנטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, אם חזר חברו ועושה תשובה, יחזר לו חלקו, ולא יזכה הצדיק בחלק הרשע עד שימות הרשע בלי תשובה, אבל אם חזר בתשובה חוזר לו חלקו שנתב לצדיק:

עד שעת המיתה יכול הרשע לזכות בחלקו בחזרה

וזהו שאמר ואיש כי ימכר בית מושב, דהינו האיש שהוא רשע ומחמת רשעו נכתב עליו שחלקו שיש לו בגן עדן נטלו חברו הצדיק, והוי עתה כאלו מכר ממש החלק שיש לו בגן עדן. וזהו פי ימכר בית מושב, הוא החלק שיש לו בגן עדן, שזה הוא הנקרא מושב וישוב העקרי. ומפרש הפסוק באיזה מקום הוא המושב הזה, הוא בעיר חומה, היא גן עדן הנקראת עיר ה', וחומת אש סביב לה. וזה הרשע, על ידי מעשיו הרעים נכתב עליו שמכר חלקו לחברו הצדיק, ואפלו הכי והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו, דהינו שיש בידו רשות לגאל ולפדות על ידי תשובה עד שעת מותו, ולא תקרא מכירה גמורה רק אם מת בלי תשובה, וזהו עד תם שנת ממכרו, היא שעת המיתה שנת המיתה, עד אותה שעה יש לו רשות לגאל ולפדות על ידי תשובה. והנה, 'עד תם שנת' ראשי תבות 'שעת', ותום אותיות 'מות', לרמז דעד שעת המיתה יש בידו רשות וכח לפדות ולגאל. וזהו שאמר נמי ימים תהיה גאלתו, פרוש, ימים דהינו כל ימיו יש לו כח ורשות לגאל ולפדות על ידי תשובה:

אם מת הרשע בלא תשובה זכה הצדיק בחלקו לעולם

אכן, אם לא יגאל עד מלאות לו שנה תמיתה, דהינו שלא שב בתשובה אפלו בשנה אחרונה המשלמת ימיו, ומת בלי תשובה. אז בזה וקם הבית [אשר בעיר], אותו החלק אשר בגן עדן הנקראת עיר ה'. אשר לו חמה, כתיב לא מקרינן לו, לרמז, לזה הרשע לא יש חומה, שהרי גדרו פרץ והרס ומכרו לאחר, ולצדיק יש לו חומה, ועל ידי מעשיו הטובים זכה בו לצמיתת מכירה חלוטה, לקנה אתו לדירתיו, דהינו זה הצדיק שזכה באותו חלק, קנה אותו לדורי דורות, לא יצא מידו לעולם. ומה שאמר לא יצא ביבול, דהינו כשימות זה הרשע יובל לקברות, לא יצא חלקו מיד הצדיק, יובל כמו 'לקברות יובל' (איוב כא לב), רק, הצדיק זכה בחלק הרשע זכיה גמורה לעולם:

(פיתוחי הותם פרשת בהר)

אל יתייאש מהגאולה

אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו או דדו או בן דדו יגאלנו וגו' (ויקרא כה מח-מט). אפשר לרמז, דגאלה הפסוקים ורמזים על ארץ הגלות, שלא יקוצו בני ישראל בארץ הגלות ולא יתיאשו מן הגאולה חס ושלום (סנהדרין טז), כי הקדוש ברוך הוא אמת ודבריו אמת, ולא יפר את בריתו שהבטיחם לפדותם. ומכמה אנפי יש בשוהן לגאלתנו: חדא, דיעשה הקדוש ברוך הוא למען שמו הגדול המקהל בגוים, כמו שכתוב (יהושע ז ט) 'ומה תעשה לשמך הגדול', משום דאין השם שלם עד שיבוא משיח צדקנו, וכמו שכתוב (ישעיה מח יא) 'למעני למעני אעשה', וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קטו א) 'לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד'. ועוד, אמרו חכמים (מדרש תנחומא כי תצא יא), אין הכסא שלם עד שיבוא משיח צדקנו, שצאמר (שמות יז טו) 'כי יד על כס יה'. והכסא יש לו ארבע רגלים, שלש הם אבות העולם, והרביעית היא דוד המלך עליו השלום, והחסר הוא של דוד המלך עליו השלום. ואפשר, דלזה נרמז בנביא (מלכים ב' י ט) 'וגנתי על העיר הזאת להושיעה ולמעני ולמען דוד עבדי'. ועל זה גם כן צאמר (עמוס ט יא) 'אקים את סכת דויד הנפלת'. והאל יראה ברחמי צער דוד המלך עליו השלום, ויקרב קץ גאלתנו. זאת ועוד, יראה הקדוש ברוך הוא בצרת מלך המשיח, דמצטער ביסורין בשביל עונות בני ישראל באותו עולם (סנהדרין טז). ועוד, יראה הקדוש ברוך הוא בצער השכינה, שהיא בצער גדול יותר מדי. זאת ועוד, אם יש צדיקים בדור שמוסרים עצמם על צער השכינה, ואינם מחזיקים טובה לעצמם, המשימים עצמם כשירים, זאת ועוד, אם נתעוררו ישראל ועשו תשובה (יומא פו. סנהדרין טז):

ישראל יגאלו אף שנראה להפך

וזהו פונת הפסוקים: אחרי נמכר גאלה תהיה לו, מדבר על קהל ישראל ואומר, אף על פי שאתה רואה עם ישראל נמכר בגלות ונתארץ הרבה זמן הגאולה, אל תתייאש מן הרחמים כי סוף סוף גאלה תהיה לו. והנה נמכר במלוי גימטריא 'עמי קהל ישראל', לרמז דעל גלות ישראל מדבר:

הקב"ה יגאלם למען שמו

ומנחם אותם ומדבר על לבם שפמה דברים יש שהם סבה לגאולה. הראשונה, אחד מאחיו יגאלנו, אחד הוא הקדוש ברוך הוא שהוא אחד ומיוחד מאחיו, לפי שהקדוש ברוך הוא קרא לישראל אחים, שצאמר (תהלים קכב ה) 'למען אחי ורעי', וכיון שהקדוש ברוך הוא וישראל נקראים אחים, המיוחד שבאחים הוא הקדוש ברוך הוא. לפיכך אמר אחד מאחיו הוא הקדוש ברוך הוא המיוחד שבאחים יגאלנו, והינו שיראה הקדוש ברוך הוא למען שמו, שאין השם שלם בעוד ישראל בגלות, ויקרב הגאולה:

הטעמים הנוספים לגאולה

זאת ועוד, או דדו אותיות 'דוד', דהינו שיראה הקדוש ברוך הוא בצער דוד המלך עליו השלום, שהוא נגל רביעית לכסא וחסר היום בגלות, יראה הקדוש ברוך הוא בצערו ויקרב הגאולה. או בן דדו, הוא 'בן דוד' שהוא משיח, יראה הקדוש ברוך הוא בצערו כמו שכתבנו, ויקרב הגאולה. או משאר בשורו, שאר ראשי תבות שכינת אל רם, דהינו שיראה הקדוש ברוך הוא לצער השכינה. אי נמי, רומז על הצדיקים שמצטערים הרבה על צער השכינה ומשימים עצמם כשירים, ועל זה מסים ממשפחתו, כלומר, אותם הצדיקים שמשימים עצמם כשירים והם ממשפחת עם ישראל, גם הם סבה לקרב הגאולה. או גדולה מכלם השינה ידו ונגאל, דהינו נתעורר העם הזה בתשובה, שזו היא השגת יד, ונגאל: ה' ברחמי הרבים יעשה למען שמו, ויקרב ביאת משיחנו בקרוב, בעגלא ובזמן קרוב, אמן כן יהי רצון:

(פיתוחי הותם פרשת בהר)